

Гордієнко Н.М.

*Національний Технічний Університет України „Київський Політехнічний
Інститут”*

Поняття неологізм як центральна проблема сучасної неології

Лінгвістичний термін *неологізм*, що існує в лексикології/лексикографії характеризується певним ступенем непослідовності і неясності у визначенні і вар'юється в різних джерелах на задану тему. Причина може полягати в тому, що цей термін опинився в центрі мовної дискусії порівняно пізно. У німецькій лексикології неологія є відносно молодого субдисципліною, яка стала відомою лише всередині двадцятого століття в Німеччині. В інших країнах, наприклад, у Франції це поняття почали вивчати набагато раніше.

Терміном німецької лексикології і лексикографії неологізм став порівняно пізно, а саме в другій половині двадцятого сторіччя. До цих пір дефініції неологізму представляють в такій спеціальній літературі, як лінгвістичні спеціальні словники, неточність, мінливість, тимчасовий характер. Неологізми задовольняють потребу в новонайменуваннях (новономінаціях) в комунікативній спільноті. Вихідною точкою для визначення неологізму є лексична одиниця, що характеризується єдністю плану вираження і змісту, форми і значення. Неологізм відрізняється від сталих, давно уживаних лексичних одиниць тим, що або за своєю формою та значенням, або тільки за значенням у певному комунікативному суспільстві і через певний час сприймається як щось нове.

Слово *неологізм* є запозиченням з французької мови, яке інтегрувалося в німецьку лексику всередині вісімнадцятого століття. Мова йде про неокласичне словотворення запозиченого слова (а, отже, немає грецького синоніма), що складається з компонентів [Neos] 'новий' і [logos], слово, вчення.

Визначення поняття неологізму дещо відрізняється у різних німецьких філологів, які займаються проблемами неології. Посилання на час виникнення,

розповсюдження і впровадження нових слів має вирішальне значення для визначення поняття неологізму. За *D. Herberg* неологізм це лексична одиниця або значення, які з'являються в певний відрізок мовного розвитку комунікативного співтовариства, набувають поширення, приймаються в цілому як мовна норма і в цей часовий проміжок розвитку сприймаються більшістю носіїв мови як нові протягом певного часу. [3; 92] Якщо таке слово набуває загального вжитку (стає загальновідомим і часто вживається), воно втрачає новизну, і вже не є неологізмом.

K. Heller зазначає, що будь-кого, хто захоче узнати, що таке неологізми, задовольнить проста і лаконічна відповідь, що мова йде про нові слова, лексичні одиниці нашого словникового запасу, які заповнюють прогалини в найменуваннях, є свідченнями розвитку мови, а, отже, і соціального розвитку, оскільки нові явища соціальної дійсності повинні бути, що називається, „втілені в слова” [2; 4].

H. Vufmann називає неологізмом новостворений вираз (слово або словосполучення), яке сприймається як нове, щонайменше, частиною мовної спільноти, що використовується для позначення нових подій. [1; 6]

M. Kinne розрізняє нову лексему і нове значення. Він розділяє неологізми в залежності від мети їх використання та відмежовує поняття «неологізм» від поняття «окказіоналізм» та інших мовних новоутворень. [5; 72].

Кожне нове найменування утворює лексичну єдність, тобто має подвійне маркування - зовнішній вираз і змістовну частину. Тому *неологізм* можна визначити як слово, яке за єдністю форми і змісту в порівнянні з вже існуючими в словниковому складі мовними одиницями є новим і входить у використання в мові. Таким чином, коли мова йде про неологізми, маємо на увазі словникові одиниці, в яких або "форма і значення, або тільки значення згаданої лексичної одиниці сприймаються як нові протягом деякого часу більшістю членів певної комунікативної спільноти" [4]. А отже, це означає, що ми маємо справу з мовними змінами, які вже протягом певного часу є помітними в словниковому складі, але більшістю учасників мовної комунікації

сприймаються новими. Це розмежовує неологізми від індивідуальних або випадкових утворень, так званих okazionalizmів або слів-одноденок.

Звичайно, новостворені слова, нові значення займають не те ж саме місце в лексиконі, що і вже існуючі, оскільки не всі слова набувають загального вжитку, тобто використовуються всіма членами мовного співтовариства. Деякі залишаються лише словами на певні випадки (okasionalizmi, тимчасові утворення).

Література:

1. Bußmann, Hadumod (1990): Lexikon der Sprachwissenschaft. – Stuttgart: Kröner Verlag.
2. Heller, Klaus u.a. (1988): Theoretische und praktische Probleme der Neologismenlexikographie. Überlegungen und Materialien zu einem Wörterbuch der in der Allgemeinsprache der DDR gebräuchlichen Neologismen. – Berlin: Akad. der Wiss. der DDR, Zentralinst. für Sprachwiss. (Linguistische Studien: Reihe A, Arbeitsberichte 184).
3. Herberg, Dieter (2003): Sprachwissenschaft, Didaktik, Methodik, Pädagogik und Unterricht. Neologismen in der deutschen Gegenwartssprache. – In: Forum Deutsch. Für Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer in Kanada. 11. Jg./Herbst 2003, 263–300.
4. Herberg, Dieter /Kinne, Michael /Steffens, Doris (2004): Neuer Wortschatz. Neologismen der 90er Jahre im Deutschen. – Berlin/New York: de Gruyter.
5. Kinne, Michael (1998): Der lange Weg zum Neologismenwörterbuch. Neologismus und Neologismenlexikographie im Deutschen. Zur Forschungsgeschichte und zur Terminologie, über Vorbilder und Aufgaben. – In: Teubert, Wolfgang (Hrg.): Neologie und Korpus. – Tübingen: Gunter Narr Verlag, 63–110.